

LEFAPHA LA THUTO LA GAUTENG

HLAHLOBO YA MAKGAOLAKGANG

SESOTHO PUO YA TLATSETSO
BOEMO BO MAHARENG
(Pampiri ya Bobedi)

 POSSIBLE ANSWERS OCT / NOV 2006

KAROLO YA A
DITHOTHOKISO

POTSO 1

- 1.1 A ho qeka le ho rapela. (2)
- 1.2 E be banna ba sebele, ba tlohele ketso tsa basadi. E tiisa sehlo sa phoqo. (3)
- 1.3 "lwe" = lwana
"fatshe" = lefatshe
"tlama" - setlama 2x3=(6)
- Sethothokisi se kgaba ka tlhelo, mola 4 "lwe" = lwana, "fatshe" - mola 5 – lefatshe. mola 11 "tlama" = setlama.
- 1.4 Moduduetsane o a ba kgothatsa le hore ba tlale morolo,ba be sebete. (1)
- 1.5 Tlhaka ke letshwao le etswang ke ngaka ya Sesotho ho e tiisa e sesetsa ka ditlhare. (2)
- 1.6 Thesele o bososela nqalong ya kgutso. (2)
- 1.7 1.7.1 mola 9 (2)
1.7.2 mola 11 (2)
- 1.8 a) mola 3
b) mola 7
c) mola 9
d) mola 1 2x4=(8)
- 1.9 Pelong. (2)
- 1.10 Tjhe. Ha o sa mamele dikeletso o iphumana o wetse tsietsing. (2)
- 1.11 O a ikgohomosa / inahanela
Ha o mamele keletso tsa ba bang
Motho ke wena feela. (3)

- 1.12 1.12.1 Ngwana ya tlileng bohadi le mmae, e se wa moo. Bonna bo tla le motho (2)
 1.12.2 Ho ikgantsha (2)
- 1.13 lehlaso. (1)

MATSHWAO A KAROLO YA A: [40]

KAROLO YA B TSHWANTSHISO

POTSO 2

- 2.1 Boiyane ke bongata ba mabotho. (2)
- 2.2 Setsetse ke mosha. O ne a ba tsometsa, a tla a ntse a bitoha se ka mesha. O ne a sebedisa tsebo ya hae ya naha ya Lesotho, a ba dika. 2x2=(4)
- 2.3 Ba nahana hore ka ha ba tile le dithunya ba ne ba tshwanetse ho hlola. Bona jwalo ka Manyesemane ba tseba sethunya ho feta Basotho. Ba ne ba sa nahane hore ba tla ba hlola. (2)
- 2.4 Tjhe! Ba shebahala jwalo empa ba tebile ka hare. Ba fihlile naheng ya batho ba sa tshwara letho empa ba batla ho itshehela ka botleng. (3)
- 2.5 Maburu, Makgerikwa, Makorane. (6)
- 2.6 Tjhe! e ne e se motho e mobe, o ne a rata kgotso a nyatsa ntwana, a kgothalletsa ditherisano. (4)
- 2.7 Ke ngwana morena empa mona o hlahella e le nale e ntlha di pedi. O hloka botshepehi, ha a na nnete hobane o rera ho tlosa Moshweshwe setulong le marenana. O meharo hobane o batla setulo seo e seng sa hae. O jala peo ya ho se kgotsofale. (6)
- 2.8 Poshudi ke mora Moshweshwe. (2)
- 2.9 Ba ne ba fetola dikgolo tsa bona, le ho fedisa mekgwa le meetlo ya bona. (2)
- 2.10 Ka ho kgolwa, ho mamela le ho nkeha ke tsohle tse mpe tse buuwang ka morena, ba lebala melemo le tse ntle tseo morena a ba etseditseng tsona. (3)
- 2.11 Ho mo balla le ho mo ngolla mangolo. Ho mo kgothatsa, ha a nyahame pelo nakong tsa mathata. Ho se phahle makunutu a bona j.k. lengolo le yang ho Mofumahadi Victoria. (6)

MATSHWAO A KAROLO YA B: [40]

KAROLO YA C

POTSO 3

- 3.1 3.1.1 C
 3.1.2 B
 3.1.3 D 2X3=(6)
- 3.2 Banana ba Basotho ba ditlhong ha ba etele dintho pele, jwaloka ho aka le ho bolella moshanyana ka moo ba mo ratang ka teng. (4)
- 3.3 Tjhe! O ne a bakisa kgarebe ya Kgama, Dibakiso. O ne a sa tlwaela diketso tsa mofuta ona. (3)
- 3.4 Sentebaleng o ne a ikgabisa ka tsela e makatsang, le diketso tsa hae tseo Kgama a neng a sa di tlwaela tsa ho etella mohlankana pele. (3)
- 3.5 Kgama o ne a tsilatsila hobane o ne a sa ntsane a rata Dibakiso. (2)
- 3.6 Ee! Ketso tsa Sentebaleng di etsa hore motho a se ke a mo lebala le kgale. Ho metswalle ya hae o ne a sa lebalehe, ho bananyana ba Mohlakeng teng ha a ka a lebaleha ka diketso tsa hae. (3)
- 3.7 Karaburetso ya kutlo. (3)
- 3.8 Ho hloka nnete, ke moqhekanyetsi. Ho hloka botshepehi. (3)
- 3.9 3.9.1 Mofifi – O bontshitse botswadi ba sebele bo senang kgethollo. (2)
 3.9.2 Dibakiso o bontshitse lerato la nnete le boitelo ho Kgama. (2)
 3.9.3 Mmakgama o bontshitse lerato le makatsang la botswadi le tshwarelo ho ngwana hae Kgama. (2)
 3.9.4 Baahisane mona ba hloka lerato. (2)
- 3.10 O se ke wa kgahlwa ke none e feta. Mamela le ho hlompha batswadi. Boitshwaro bo hlephileng ha bo patale. (3)
- 3.11 O ile a tswa leihlo. (2)

MATSHWAO A KAROLO YA C: [40]

KAROLO D

POTSO 4

- 4.1 Ho nyefolwa ke ba bohadi, tshwaro e mpe ya matsale. Ho sebediswa ha boima. (4)
- 4.2 Tjhe ha ba rate, ba dula ba hlorile ba ipotsa lebaka hore hobaneng a kgutlile. (3)
- 4.3 Banyalani ba nyalana ka lebaka le itseng, ba nyalana ba lebelletse ho fumana ho itseng e leng tjhelete, monate, jj ere ha ba sa fumane tseo e be moo monna a bang le lehloyo, boiphetetso, lefufa, a qetelle a bolaile mosadi, bana le yena. (le dikarabo tse ding tse utlwahalang). (4)
- 4.4 Bana ba hlori moyeng hobane ba rata batswadi ba bona ka bobedi. Sena se fetola bophelo ba bona ba qetelle ba tswile tseleng ka ho nka monyetla ona wa karohano. Sena se thefula mosebetsi wa bona sekolong. (6)
- 4.5 Banyalani ba tshwanetse ba lauwe mohla lenyalo ho ba fa maele a bophelo, ba lebele tse ntle le tse mpe, lenyalong. Ba kgone ho mamella mathata oohle ao ba kopanang le ona lenyalong. (3)
- 4.6 Tjhe. Moithuti a ka sebetsa hantle hara selemo, e be qetellong ho be le nthonyana e nyenyane e mo sitisang ho sebetsa hantle. (3)
- 4.7 Tlhahlobo ke ntwahobane o lwanela ho hlola, o kena o hlomme e ka o ya ntweng. (2)
- 4.8 Ya tsebang potso o a bososela. Ya sa e tsebeng mofufutso o a thunya. Ba bang ba a thalatsa. (3)
- 4.9 Ke ha o kgonne ho feta hara mathata le ditsietsi tsa bophelo. (2)
- 4.10 Ba ithutileng le ba sa itokisetsang tlhahlobo. (4)
- 4.11 Bana ba kena dihlahlobang ba se ba iketseditse pokelletso ya matshwao. Mosebetsi wa bona o kgutsufaditswe. (4)
- 4.12 Ke ho itela. (2)

MATSHWAO A KAROLO YA D: [40]

KAROLO E
BOKGELEKE BA BASOTHO

POTSO 5

- 5.1 5.1.1 Sediadia – e ne e bapalwa ka mora hoba bohadi bo kgaohe, mohlankana o ne a atisa ho iphumanela ya mo kgahlang. Ena ke papadi ya bahlankana le methepa. Ba ne ba ikarola hlopha tse pedi. Morwetsana o tla tloha a tshwere mohlankana eo a hapilweng ke yena, a fihle a mo neye sediadia seo. Ha mohlankama a sa kgahlwa o a mo leleka. (4)
- 5.1.2 Papadi ya lesokwana : E ne e bapalwa ke basadi, barwetsana le banana. E ne e bapalwa ha letsatsi le eme, ho se pula, mme ho thwe ho e bapala hoo ho tla tisa pula. Ho ne ho tsohwa ka matjeke mme ho uwe motseng o mong moo ho ilo latwang lesokwana teng. Tseleng ba ne ba siyana mekgahlelo ka bobedi, boraro, bone, jwalojwalo, hore ha ba kgutla ba mathile, ba tle ba neeletsane lesokwana leo, mme ba phomotsane. Ba ne ba fihla ba batle ka mahlo ka seotlwaneng. Ha ba fumana lesokwana ba tla le nka ba le pate. Ha ba tswela ka ntle ba hlabe modidietsane ba re “Lesokwana la ya.” Ebe he ba sa tla ba mathisa ho fihlela ba kena ka motse wa bona. (4)
- 5.2 Bana ba rutwa boitshwaro bo botle boo setjhaba se bo lebelletseng ho bana hore ba tle ba hole e le batho ba sebele. Ba rutwa ho hlompha batswadi, batho bohle ba baholo, esita le bona ba banyenyane. Ba rutwa ho nyatsa bobele bo kang ho bolaya, ho utswa, ho lakatsa tsa ba bang, ho ba meharo le ho ikgohomosa. (6)
- 5.3 “Ke tshomo ka mothetho”. (2)
- 5.4 Ho thwe ha di ka phetwa motsheare, bamamedi ba tsona ba tla mela dinaka hloohong. Di phetwa haholo ke bonkgono hobane bona ba ne ba phetelwe ke baholo ba bona. (4)
- 5.5 5.5.1 Ho jela ka pele. (2)
5.5.2 Ho atamelana haholo hoo e mong a ke keng a phela ntle le e mong. (2)
5.5.3 Ho ba bothateng bo boholo. (2)
5.5.4 Ho hlanya. (2)
5.5.5 Ho apara hantle. (2)
- 5.6 5.6.1 Tshilo, ha mosadi a sila. (2)
5.6.2 Sethunya. (2)
5.6.3 Lehapu. Bofubedu ba lona, le metsi a lona. (2)
5.6.4 Sekele. (2)
5.6.5 Mokgubu. (2)

MATSHWAO A KAROLO YA E: [40]

MATSHWAO: [80]